

In 1986 vierde de familie Joosten-van Loon, langdurig woonachtig aan het Deurnesch Kanaal, aan de Lage Brug, een 3^e familiereünie. Bij die gelegenheid bracht de jongste zoon Piet een boek uit onder de titel "60 jaar Familie Joosten-van Loon, portret van een skôn, grote familie".

Een van de hoofdstukken handelde over de aanloop naar de 2^e wereldoorlog, de oorlog zelf en de wederopbouw, in het algemeen en in het bijzonder over de lotgevallen van het gezin Joosten.

In het kader van de bevrijdingsherdenking 75 jaar wil Piet belangstellenden in de gelegenheid stellen van dit verhaal kennis te nemen .

III

MOBILISATIE, OORLOG EN WEDEROPBOUW (1939-1950)

De 20e eeuw is, wanneer je de geschiedenis vanaf het begin van onze jaartelling in ogenschouw neemt, zonder meer een van de tijdvakken die eruit springt, zowel in positieve als in negatieve zin. De positieve kant van deze eeuw is ongetwijfeld de enorme industriële en technische ontwikkeling die, helaas maar voor een klein deel, grote vooruitgang bracht, in vele opzichten.

In negatieve zin hebben de beide wereldoorlogen diepe sporen getrokken door de geschiedenis van deze eeuw.

Was ons land tijdens die eerste wereldbrand (1914-1918) door haar neutraliteitspolitiek buiten de gevechtshandelingen kunnen blijven, een tweede maal zou dit niet lukken. Wat was er na de 1e wereldoorlog gebeurd? De ontwikkelingen van de wereldeconomie waren aan het einde van de twintiger jaren verre van positief te noemen. Bedrijfsinkrimpingen, faillissementen en massaontslagen waren aan de orde van de dag. Een duidelijk signaal hiervan was het "instorten" van de New Yorkse effectenbeurs in 1929. Ook in Europa sloeg de crisis toe. Hoewel elke regering daartoe pogingen ondernam was deze wereldcrisis als golf van ellende niet te stuiten. Zo ook in het Duitsland van voor de 2e wereldoorlog. Daarbij kwam dat dit land nog steeds haar wonden van de 1e wereldoorlog likte.

In deze sfeer van armoede maar vooral ook van ontevredenheid kon Hitler in 1933 de macht grijpen. Hij slaagde erin een groot deel van het Duitse volk te activeren en aan zijn kant te krijgen. Dit lukte hem in 't

bijzonder door ze één groot Duits Rijk voor te spiegelen, waarin het Germaanse Ras (het zogenaamde Arische Ras) verheven zou zijn boven alle anderen.

Door deze (im)morele injecties wist hij zowaar in Duitsland de industrialisatie weer op gang te krijgen. Dat deze in hoge mate bestond uit een gigantische oorlogsmachinerie hadden velen toen nog niet door. Met dit oorlogsmaterieel en een grote bevolkingsgroep die als één man achter Hitler stond begon deze een politiek van bluffen, ophitsen en op brute wijze het vertrappen van internationale regels en verdragen. De spanningen namen zienderogen toe. Toch meende onze Regering geen gevaar te zien en verzuimde dan ook dienovereenkomstig te handelen, hetgeen wil zeggen dat ze ons leger liet in de staat waarin het al lang verkeerde, een nauwelijks getrainde groep van goedwillende soldaten die zelfs nog met kanonnen uit de vorige eeuw (een aantal moest zelfs uit het museum worden teruggehaald) hun taak moesten vervullen.

In deze toestand werd desondanks toch op 29 Augustus 1939 de algehele mobilisatie uitgeroepen. Wat was er gebeurd?

Nadat Hitler al eerder Oostenrijk had ingelijfd, zij behoorden immers ook tot het Germaanse ras, en Tsjecho-Slowakije op laffe wijze had overrompeld en ook op andere wijzen zijn agressieve bedoelingen had kenbaar gemaakt ondernam hij eind Augustus 1939 een "Blitzkrieg" tegen Polen. Dit was voor zowel Engeland als Frankrijk het moment om hun aartsvijand, Duitsland de oorlog te verklaren. Nederland geloofde

nog in haar neutraliteit maar ging toch over tot mobiliseren.

Wat hield die mobilisatie in? Alle beschikbare soldaten werden opgeroepen en naar hun bestemming gedirigeerd. Tegelijk werd begonnen met de aanleg van een aantal verdedigingswerken, die de vijand, mocht die onverhoopt toch ons land gaan aanvallen, zonder twijfel zouden kunnen tegenhouden. Een simpele gedachte, maar desondanks.....

Bij deze verdediging had men vooral de "Vesting Holland" op het oog. Eigenlijk het westen van ons land, waarin de 4 grote steden vielen, inclusief het gehele regeringsapparaat. Heden ten dage noemen we dit gedeelte van het land de "Randstad Holland".

Er werden 5 grote verdedigingswerken ontworpen, waaronder de later zo heldhaftig verdedigde Grebbelinie. Als verdedigingslijn werden, logischerwijs, vaak natuurlijke obstakels gekozen, in 't bijzonder de rivieren, waaraan ons land zo rijk is. Zo was de Maas strategisch gelegen, voor het Zuiden van Nederland een eerste linie waar achter het Hollandse Leger de vijand zou opvangen. Toch was men daar nog niet helemaal gerust op, reden waarom men nog een 2e linie ontwierp, de zo genaamde "Peel-Raamstelling"

Deze verdedigingslinie liep vanaf de Belgische grens onder Weert tot aan Grave, waar ze in zekere mate aansloot op de eerder genoemde Grebbelinie. Ook deze lijn had een aantal natuurlijke hindernissen en wel de Zuid-Willemsvaart, de Noordervaart, de beide Peelkanalen en voorts het in allerijl gegraven Defensiekanaal wat liep van Griendtsveen tot aan Mill. Daarnaast was uiteraard het Peelgebied zelf een moeilijk doordringbare omgeving. Het zal de lezer(es) duidelijk zijn dat de plek waar ons gezin in 1937 was neergestreken midden in deze Peel-Raamstelling lag.

Cisca en An tussen de militairen (winter 39/40)

Zo kon het gebeuren dat in de loop van de maand September 1939 het gehele Peelgebied gonsde van activiteit. Overal werden Nederlandse militairen ingekwartierd, scholen werden gevorderd.

Zo werd ook ons huis aan het kanaal aangewezen als kwartier voor een groep soldaten. In eerste instantie was dit het 27e regiment waarvan de meesten uit Rotterdam e.o. kwamen. In een ommezien lag het hele huis en stal vol met soldaten. Wim vertelde mij hierover het volgende: "Naast de groep die bij ons was ingekwartierd was lagen er ook vele soldaten in Helenaveen. Deze kwamen dagelijks aangemarcheerd om te werken aan de stellingen en aanleg van de kazematten. Met vrachtauto's werden de materialen hiervoor aangevoerd. De bouw zelf werd onder regie van de firma van Rossum uit Den Haag uitgevoerd.

De kazematten stonden in het algemeen geconcentreerd bij de toegangswegen. Zo ook de grote kazemat die op ons erf werd geplaatst, met daarin geschut dat loodrecht stond gericht op de weg naar Helenaveen. De bouw van deze kazemat vond plaats pal voor de latere inval en had bouwkundig nog al wat voeten in aarde. Onkundig als men was, wilde men zo, boven op het nauwelijks uitgegraven veen de beton gaan storten. Vader toonde de boterige massa aan door een betonnen staaf zo'n 1½ meter in de grond te duwen. Op zijn aanwijzing werden uiteindelijk 18 putringen, twee op twee, als fundering gebruikt"

Naast deze kazemat, die later in de oorlog nog meermalen als veilige schuilplaats werd gebruikt, waren er kortbij nog meerdere, die

ook o.m. op het "Oude Kanaal" waren gericht. Deze kazematten vormden een verdedigingslinie, samen met een 20 meter breed mijnenveld en een prikkeldraad-versperring. Deze mijnen waren volgens een patroon met een pin in de grond geplaatst, met bovenop een plankje. Vlak voor de inval werden deze op scherp gezet door er de beveiligingskurk uit te trekken. In de buurt van de familie Pijnenburg (d'n thuis van Hein) kwam hierbij een Hollandse militair om het leven. Als derde werk werd het gehele Peelgebied met paaltjes vol gezet, waartussen prikkeldraad werd gespannen. Vervolgens voerde men het waterpeil in het kanaal op en stak de dijken door. Zodoende liep het gehele gebied onder water, waarna men de gaten weer met zandzakken vulde en het water in het kanaal weer op peil bracht.

Het was een en al bedrijvigheid aan het kanaal, iets wat we eigenlijk niet zo gewend waren. Zoals vele veranderingen zaten ook hier wel negatieve kanten aan. Zo dreigden Vader en Moeder direct al hun slaapkamer kwijt te raken maar door zich standvastig op te stellen wisten ze dat te voorkomen. Hun persoonlijke vrijheid waren ze echter wel volkomen kwijt.

Toch zaten er ook wel leuke en positieve kanten aan. De kinderen keken hun ogen uit en waren dan ook niet bij de soldaten weg te slaan.

De eerste boerderij (1939) Moeder is aan het hakken

Ze gingen dan ook regelmatig voor de soldaten te voet naar het dorp om bij Lindere Nella sigaretten te gaan halen, ondermeer fifty-fifty, voor de prijs van f 0,20 per pakje. Ze kregen dan een stuiver

voor de moeite.

Zo kwam ook Pietje van Rijt ("Vuil Pietje") vanuit Helmond als marskramer naar de stellingen met o.m. chocolade in zijn koffer. De kinderen kregen van de soldaten de wikkels en als ze er zes hadden kregen ze een gratis reep. Moeder gunde haar kinderen dit extraatje. Zelf was ze toch ook wel goed met deze inkwartiering. Ondanks dat de soldaten niet slecht te eten hadden was het al gauw alom bekend dat Moeder Joosten aan de Lage Brug bijzonder lekkere pannenkoeken (streuf) kon bakken. Het duurde dan ook niet lang of ons Moeder stond dagelijks uren achter het fornuis, dat roodgloeiend werd gestookt, met twee pannen met daarop een grote deksel om de streuf bijtijds om te draaien.

De kinderen waren continu in de weer om turf aan te slepen, d'n afwas en vele andere dingen te doen, kortom om ons Moeder "d'r restaurant" zo goed mogelijk te laten lopen. Zo stond ze dan achter het fornuis, een grote blauwgeruite schort voor met daarop een grote "tes" om daarin de dubbeltjes te doen. Want, voor niets gaat alleen de zon op. Elke pannenkoek kostte 10 cent, met suiker 12 cent. Daarnaast werd er koffie geschonken, zwart 3 cent, met melk en suiker 5 cent. Zo waren er wel dagen dat Moeder meer dan 120 pannenkoeken bakte. Om te zorgen dat de dubbeltjes ook allemaal betaald werden had Moeder veel steun aan Rinus Luyten, een van de soldaten waarmee ons gezin een bijzondere band had. Hij speelde als het ware voor kelner.

De kinderen in 1939: Staande Wim en Leo, Zittende Cisca, Miet, Rien, Rien en An met Dora

Na het genoemde 27e regiment werd bij ons het 30e regiment ingekwartierd. Hiervan kwamen vele soldaten uit Midden en West Brabant. Hiertoe behoorden ook de eerder genoemde Rinus Luyten, korporaal v.d.Wijngaarden, Louis de Wien en Adriaan (Janeke) Populiers. Vooral deze laatste twee hebben ook nog na de oorlog vaak contact met onze familie onderhouden, in 't bijzonder Janeke, die regelmatig, zeker eens per jaar, vanuit Tilburg op z'n brommer naar de Peel kwam om z'n voormalige gastgezin opnieuw te ontmoeten en fijne herinneringen op te halen. Dit is hij blijven doen tot aan zijn dood in 1980. Zijn beide zusters bij wie hij tientallen jaren als vrijgezel gastvrijheid genoot, hebben deze fakkelt, samen met hun echtgenoten overgenomen, zodat deze band, in 1939 gesmeed, nog altijd bestaat.

Moeder genoot in soldatenkringen alle respect. Ze werd dan ook alom het "soldatenmoedertje" genoemd. Zo werd bijvoorbeeld de proviand in de kelder opgeslagen, waarbij een wacht met het geweer in de aanslag werd geplaatst. Alleen ons Moeder had toestemming om in de kelder te komen. Ook met de wachtposten aan de brug waren vele contacten. Het was traditie dat tweemaal per dag door Moeder een pot koffie werd gebracht, voor niets.

Mobilisatie 1939/40. Wim, Leo, Cisca en An

Daar stand tegenover dat er nogal wat eten,

kuch en andere resten hun weg vonden naar de stal, waaraan de varkens zich tegoed konden doen. Vooral ook op zondag, als de warme hap vanuit de centrale keuken uit Helenaveen naar de brug werd aangevoerd, viel er voor de familie Joosten vaak wat mee te eten, want de hofmeester keek vaak niet op 'n schep meer of minder. Het vlees was toen nog volop voorradig, dus was het vaak smullen. Het bakken van ons Moeder beperkte zich niet tot pannenkoeken alleen. Zo zijn er in die tijd, als de soldaten met verlof naar huis gingen, vele eigengebakken mikken mee naar Tilburg, Breda, Lage Zwaluwe, Rotterdam en andere plaatsen gegaan.

Hoe verging het de kinderen in die tijd? An was in 1939 van school gekomen en aanvankelijk thuis tewerk gesteld. Met het grote gezin (8 kinderen inmiddels) kon Moeder er best wat extra hulp bij gebruiken. Maar, toen eenmaal de mobilisatie was afgekondigd en de omgeving volstroomde met militairen vonden Vader en Moeder het niet zo raadzaam om zo 'n opgroeiend meisje bloot te stellen aan de gevaren die zoveel soldaten met zich meebrachten. Dus werd ze als dienstster uitbesteed bij Bert Oom, Moeders broer, die een boerenbedrijf had aan de Snoertsebaan te Liessel.

Had An thuis altijd al behoorlijk mee aan moeten pakken, in haar nieuwe dienst moest ze werken als een volwassene. 's Morgens om zes uur op, de koeien melken, 10 manden mangelwortelen draaien, 4 kippenhokken uitdoen, meehelpen dorsen en ga maar door. U zult het niet vreemd vinden dat het meisje 's avonds bij het bidden van het rozenhoedje als een blok in slaap viel. Net als d'r moeder, werken en nog 'ns werken, en dat voor *f* 30,- per jaar. Daarnaast kreeg ze *f* 0,10 zondagsgeld, wat omdat ze zo goed d'r best deed werd verhoogd tot *f* 0,15.

Toen ze na een jaar weer thuis kwam had ze hiervan *f* 12,- bijeen gespaard verzameld in een eenvoudig buismanpotje. Lang heeft ze deze rijkdom niet kunnen koesteren want Vader wist haar over te halen om het

beschikbaar te stellen voor het kopen van beetje kunstmest; alle beetjes hielpen.

De kinderen die thuis waren gebleven maakten zoals eerder gezegd een enerverende tijd mee. Zo was Miet een echt soldatenpopje, een peuter van circa 3 jaar die overal mee rondsjouwde. Riet daarentegen had 't d'r vaak niet zo op. Soldaat van Mierlo maar ook officier Reder noemde Riet "bruinoog", dit vanwege haar strakke blik in d'r bruine oogjes. Maar Rietje had 't daar niet zo op begrepen en vluchtte dan vaak naar boven.

Wim werd in het najaar van 1985 weer aan deze tijd in de stellingen herinnerd toen hij met zijn vrouw An het documentair stuk "Griendtsveen, als klot en moer zijn verdwenen" bezocht. In dit stuk werd o.m. een scène vertoond waarin de soldaten, zij aan zij, met het papier in de hand zongen en als een koor over de Peel klonk:

"In het Zuiden van ons landje,
in het hartje van de Peel.
Liggen duizenden soldaten,
als maar wachtend op hun deel.

Weggerukt van vrouw en kinderen,
weggehaald van al hun werk.
Maken zij, daar is het nodig,
maken onze grenzen sterk.

Jan Soldaat, de trouwe wachter,
in 't belang van 't vaderland.
Is gelijk, aan alle anderen,
en dus ook gelijk van stand.

Dat de wereld zich bezinne,
en het bij wachten laat.
Dat de vrede moge blijven
is de wens van Jan Soldaat"

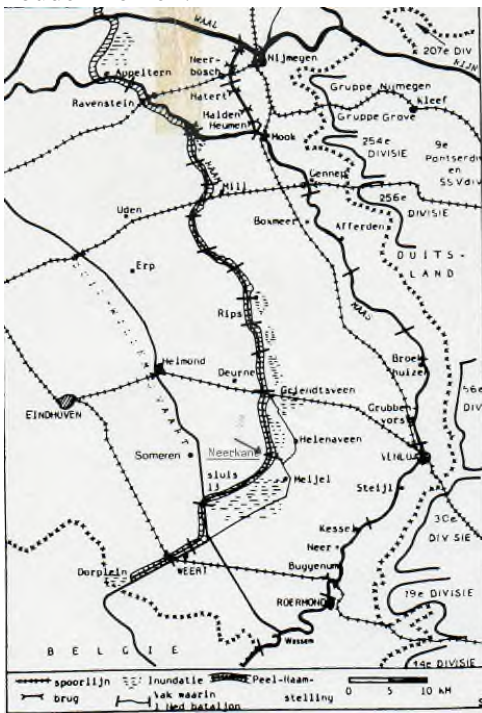
Samen op de bank voor het huis, 1939: vlnr. Cisca, Miet, Vader, Wim, Riena, Riet, Leo, Moeder, Dora en An

Dat het leven in en om de stellingen toch ook beslist geen lolletje was moge ook blijken uit de weersomstandigheden in die periode. Tegenwoordig zegt men wel 'ns :

"vroeger, toen had je pas winters" Welnu, die van 39-40 mocht er wezen. Het vroom ongekend fel, van half december tot eind maart, met daarbij nog regelmatig een dik

pak sneeuw. Het was een winter zoals er in vijftig jaar geen was geweest. Maar,... zoals komt er weer een lente. Begin mei was het al een heerlijk voorjaarsweer. Van alle kanten begon het groen weer uit te schieten en de natuur weer op z'n mooist te komen. Zo ook in 1940.

Maar, in die tijd had men andere dingen aan het hoofd. Al wekenlang gonsde het van geruchten. Het stond voor vrijwel iedereen vast dat "het" eens moest gebeuren, alleen men wist niet hoe en wanneer. Hitler liet niet lang meer op zich wachten. In de ochtendschemer van vrijdag 10 Mei 1940 lanceerde hij zijn grote aanval op het Westen. De veldtocht tegen Nederland, België, Luxemburg en Frankrijk was begonnen. Toen 's morgens vroeg een zwerm Duitse vliegtuigen was overgekomen, op weg naar de "Vesting Holland" wist men ook daar dat de oorlog was uitgebroken. Een officier van het Nederlandse leger raadde Vader aan om met het gehele gezin elders onderdak te zoeken, bevreesd als men was dat deze burgers middenin de verwachte gevechten terecht zouden komen.

De Nederlandse verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant: de Maaslinie en de Peel-Raamstelling. Rechts de naarvallende Duitse divisies in dit gebied op 10 mei 1940. (E. H. Brongers, Opmars naar Rotterdam deel 2, Uitg. Hollandia Baarn).

Al ging het Vader en Moeder aan het hart

om vrijwel hun hele have en goed zich achter te laten, veel keus had men niet.

Dat het menens was bij de legerleiding bleek uit een aantal maatregelen die werden getroffen om de verdedigingslinie zo duidelijk mogelijk te markeren. Zo werd de brug over het kanaal in de loop van de dag met dynamiet vernield, alle turfaken werden tot zinken gebracht. Daarnaast werden alle bestaande gebouwen aan de huidige Vuurlinie in brand gestoken. Zo raakten o.a. de gezinnen Heldens, Seelen en Pijnenburg dakloos. Laat ik me tot de gebeurtenissen aan de "Lage Brug" beperken.

Doordat ons huis net achter het denkbeeldige front lag werd dat gespaard. Later zou het anders uitpakken!

Inmiddels hadden Vader en Moeder besloten om naar Liessel, naar Bert Oom te trekken, immers daar verbleef dochter An. Men had dan, wat er ook gebeurde, in ieder geval het gezin compleet., Op een 4-wielige wagen van eveneens vluchtende mensen trok men naar Liessel.

Wim herinnert zich dat men onderweg de Hollandse militairen met hun geweer zag schieten op overkomende Duitse vliegtuigen. Blijkbaar dachten ze op die manier de vijand te kunnen uitschakelen. Omgekeerd kon men toen voor het eerst de barbaarsheid van de Moffen meemaken die vanuit diezelfde vliegtuigen niet alleen op Jan Soldaat schoot maar evenzeer op de vluchtende burgers.

Duitse militairen passeren de Peel Raamstelling

Diegenen onder U die het persoonlijk hebben beleefd dan wel op een andere wijze er kennis van hebben genomen weten dat er uiteindelijk bij de Peel Raamstelling, en zeker in het Peelgedeelte, nauwelijks gevechten zijn geleverd. Door een list, waarbij nabij Mill een Duitse pantser trein was doorgebroken dreigden onze verdedigers in de rug aangevallen te worden. Men trok zich schielijk terug achter de volgende Linie, de Zuid-Willemsvaart, waar daarentegen hier en daar wel flink werd gevochten, totdat ons land zich na de hevige bombardementen op ondermeer Rotterdam op 15 Mei 1940 noodgedwongen moest overgeven. De capitulatie was een feit.

Duitse militairen op weg naar de overwinning

Gedurende het Pinksterweekeinde had ons gezin in Liessel verbleven maar op 2e Pinksterdag vond Vader het tijd om weer naar huis te gaan. Tinus van Bert Oom bracht de hele familie op de kar terug. Daar trof men het huis weer aan, gelukkig onbeschadigd. er was slechts één ruit stuk, tengevolge van het springen van de brug. Uit de woning werd echter wel het een en ander vermist. Daar stond tegenover dat er een fiets van een van de Hollandse militairen was blijven staan. Vader en Moeder, eerlijk als ze waren, geboden de

kinderen daar vanaf te blijven, totdat hij weer opgehaald zou worden. Maar, zoals dat vaak gaat, als je ouders iets verbieden, wordt de uitdaging alleen maar groter. Zo ook voor Wim. Op een zaterdagmiddag wist hij de fiets heimelijk mee te nemen en ging er, samen met zijn vriendjes, lekker op "rakken". De oren van Wim zullen nu nog gloeien als hij aan zijn terugkomst thuis denkt!

De stellingen die eertijds met zoveel zorg en inzet waren vervaardigd waren nu volkomen verlaten. Slechts de restanten van een inderhaast vertrokken leger werden aangetroffen. Wapens waren, mede uit frustratie in de Peelkanalen geworpen. In de stellingen zelf vond men met name nogal wat dekens. Er was echter verordonneerd dat alles wat in de stellingen was aangetroffen direct moest worden ingeleverd, dit op straffe van een geldboete en gevangenisstraf. Hoewel Vader het gevaar er wel degelijk van inzag, wist hij samen met Corneel (Koerke) van Rijt een aantal van die dekens mee te nemen. Beide gezinnen konden die immers goed gebruiken. Ze werden voorlopig op de strozolder opgeslagen, niemand mocht er iets van weten. Buiten medeweten van de kinderen, die zouden dat immers kunnen verraden, hebben ze er samen nadien een aantal "gestikte" dekens van gemaakt. Dat wil zeggen, om te voorkomen dat het ontdekt zou kunnen worden overtrokken ze telkens twee dekens met stof dat ze eerder op rol gekocht hadden. Dit alles in het diepste geheim, Moeder achter de handnaaimachine, Vader trekkend aan het stof en dekens, omdat de machine daar eigenlijk niet op berekend was. Zo ging ons gezin, samen met zo vele dorps- en landgenoten een zware tijd tegemoet. Zo goed en zo kwaad als dat ging hernam het normale leven zich. Vooral het eerste bezettingsjaar was, gelet op de situatie nog niet het zwaarste. Daarentegen werd ons gezin in die eerste winter onder het juk van de bezetter door diep leed getroffen. Nadat op 8 september 1940 het gezin was verblijd met opnieuw een meisje, Joke genaamd, sloeg deze blijdschap op 14

december van datzelfde jaar om in droefenis toen Moeder 's morgens de 3 maanden oude baby dood aan trof in het bedje, gestorven aan een sterk heersende en gevreesde ziekte: difterie een als gevolg van een besmettelijke bacil opzetten van de slijmvliezen in keel en mond, dat, indien niet tijdig onderkend en ingegrepen grote ademhalingsmoeilijkheden en zelfs verstikking tot gevolg kan hebben.

Als een engeltje stond Joke in de gang opgebaard, omgeven door zilveren sterretjes. Hoewel Vader door het zware leven ook gevoelsmatig was gehard had hij in die dagen moeite om z'n emoties te bedwingen. Echter, juist dergelijke droeve gebeurtenissen brengt de mensen nader tot elkaar, men heeft behoefte aan steun, iets wat zeker in die moeilijke tijd nodig was.

Schoolfoto 1941: Cisca, Riet en Riena

De kinderen gingen inmiddels vrijwel allen naar school, terwijl An en Cisca met zogenaamde "losse" arbeid hun best deden een bijdrage aan het gezinsinkomen te leveren. Voor An betekende dit opnieuw veel boerenwerk bij (Teune) Piet Goorts, koren binden, bijeenrijden en later dorsen, mangels uitdoen enz. Cisca werkte veel in de huishouding bij They Geris, Driek Verheyen en Knelis van der Zwaan. Samen gingen ze ook regelmatig werken bij Oom Henri in Liessel, dit als tegenprestatie voor het werken door diezelfde oom met paard, kar en ploeg op ons bedrijf.

De gevreesde difterie sloeg in 1942 opnieuw toe. Een leeftijdgenote van An, Bertha van Rijt was thuis aan deze ziekte overleden. Omdat An hier ook al eerder had gewerkt werd ze nu ingeschakeld voor het ontsmetten van het gehele huis. ben ze weer thuis kwam

bleek ze zelf ook met het virus besmet te zijn. Gelukkig liet de huisarts haar, samen met Rien, die het ook te pakken had, in het ziekenhuis opnemen Toen ze na enige weken weer thuis kwamen moest het kleine Rietje met dat zelfde verschijnsel naar het Deurnese ziekenhuis. Ook zij verbleef daar ca. 4 weken. Het kanaal was ook in die tijd vaak ook plek voor ontspanning. Hoewel het eigenlijk niet was toegestaan werd er veel gezwommen en vanaf de brug gedoken. Wim zwom, overigens als enigste, al als 4^e klasser als een waterrat. Hij leerde dat in de 2^e wiek waar je tot borsthoogte door kon waden. Leo daarentegen word tijdens dat zelfde zwemmen eens met natte zand bekogeld, hetgeen hem zo aan het schrikken deed maken dat hij voor lange tijd grote angst voor het water kreeg. Het zedelijk klimaat, dat pas vele jaren na de oorlog wat veranderde, stond niet toe dat de meisjes zich in zwemkleding vertoonden, hoe graag ze ook wel 'ns in het water hadden "gepoelied".

Riet in Deurne in het ziekenhuis (1942) herstellende van difterie

Zo moesten de kinderen op dit punt vaak ook afzien. Terwijl ze op het land moesten werken hoorden ze klas- en dorpsgenoten pret maken aan en in het kanaal. Vader kende echter geen pardon en voor hen was er slechts ruimte om te ontspannen als het werk 's avonds was gedaan, dan wel op de zondagen. Ook de winterpret, zoals glijden en schaatsen op het ijs, kon men om diezelfde reden maar met mondjesmaat beoefenen.

De eerste oorlogsjaren waren verder betrekkelijk rustig. Allengs begonnen wel allerlei zaken schaars en op de bon te

geraken. Zo moesten de kinderen wel eens, als de rechterklomp was gesneuveld met twee linker klompen naar school. En er sneuvelde nog al 'ns een klomp als men aan de wagen van Tinus Derks ging hangen en de klomp onder het wiel terecht kwam. Waren de kinderen onderweg dan hadden zo ook, zo vertelde Riena me, de instructie om bij naderend gevaar, vooral vanuit de lucht, direct in een sloot te kruipen. Ook in de school zelf waren ze duidelijk geïnstrueerd. Het naderend gevaar werd via luchtalarm (sirene) aangekondigd. De juf of onderwijzer gaf dan via tikken op de lessenaar de bevelen. 1^e tik: opstaan; 2^e tik: de lessenaar van de bank omhoog en bij de 3^e tik: op de hurken onder de banken. Dit gaf nooit geen problemen, want alle kinderen waren zeer gedisciplineerd.

Omdat op het bedrijfje de tuinbouw-activiteiten toenamen was Vader in de winterdag een tuinbouw cursus gaan volgen, gegeven door o.a. Meester Linden (theorie), Janus Erkelens (fruitteelt) en Kees Crommentuyn (groente en klein fruit). Dit was nodig om de kennis te vergroten maar ook om de benodigde teeltvergunning te verkrijgen want dit was in die tijd aan een aantal beperkende maatregelen verbonden. Inmiddels was er opnieuw gezinsuitbreiding gekomen met de geboorte van de 8^e dochter. Uit dierbare herinnering aan het eerder gestorven kind werd dit opnieuw Joke genoemd, naar de peettante Hanneke Smeets-v.d.Beek, met wie onze ouders vanaf het begin een goede relatie hadden opgebouwd. Wat in vrijwel elk gezin wel in meer of mindere mate voorkomt was ook bij ons, de kleinste was ieders troetelkind. Toch heeft het kleine Joke iedereen eens danig de schrik op het lijf gejaagd. Op 'n middag waren ze de kleine meid kwijt en al naar gelang men overal ging zoeken en niets vond groeide de ongerustheid. Wim moest zelfs zijn zwempak aantrekken en in het kanaal duiken. Tot ieders grote opluchting bleek Joke binnen op een zitbank achter de tafel in slaap te zijn gevallen.

Toch school in dat water wel degelijk enig gevaar, hoewel we ons daar toen nooit zoveel van bewust zijn geweest. Achteraf beschouwd mogen we ons gelukkig prijzen dat, gezien ook de weinige zwemmers, er nooit iemand in ernstige moeilijkheden is gekomen. Dat het noodlot ook wel 'ns werd getart bewees An, de zwemkunst eveneens niet machtig, door met de kano van Poel Geris toch het kanaal op te gaan. Sloeg ze om dan had ze toch de tegenwoordigheid van geest om zich aan de kano vast te klampen en zo de kant te bereiken.

In de loop van 1942 werd de oorlog in toenemende mate dagelijks merkbaar.

Omdat de aanvliegroute van de Tommy's ook boven Zuid Oost Brabant lag kon men 's avonds vaak getuige zijn van boeiende maar vooral ook dramatische luchtgevechten. De Duitsers hadden overal zoeklichten opgesteld die, zodra er op Duitsland gevlogen werd, de hemel aftastten op zoek naar een prooi. Wanneer zo een slachtoffer in de bundeling van stralen was gevangen en gehouden kwam een Duitse jager die jammer genoeg in te veel gevallen het Engelse vliegtuig wist neer te halen, waarbij maar al te vaak de bemanning om het leven kwam.

In die tijd stonden Vader, Wim en Leo dan ook vaak buiten om dit gade te slaan. Vlak bij Driek Dielissen, ook een boerderij nabij bet "Molentje" is zo eens 'n vliegtuig neergekomen, waarin daags nadien, toen men ging kijken de verongelukte bemanning nog werd aangetroffen. Dat dit op iedereen een diepe indruk maakte spreekt voor zich.

Schoolfoto 11 april 1942: Wim en Leo

In deze tijd werkte Vader in de Peel, waar

ondanks het harde werken een karig loon werd betaald. Om hierin verandering te brengen was bij op het idee gekomen om voor eigen rekening voor de boeren peelveldjes te gaan steken en verwerken. Hij plakte z'n bericht op het aanplakbord bij de kerk en kreeg diezelfde zondag al 13 peelveldjes aangeboden. Met behulp van, wederom de oudste kinderen, stak vader zijn 13 veldjes. Het werk van de kinderen bestond vooral uit het slichten van het veldje, het bonken, wegkruien en na het drogen het verwerken van de turf ook nog het uitkruien, dat alles buiten de schooltijd, dag in, dag uit.

Aan de jongens had Vader, als ze goed meehielpen een visroei beloofd. Toen ze die nadat het karwei was geklaard mee in Helmond mochten gaan halen was het visseizoen inmiddels voorbij en moesten ze hem in de kast laten staan.

Omdat Vader eind september slechts, indien hij zich voor de directeur van het Gemeentelijk Veenbedrijf letterlijk op de knieën zou werpen, iets wat z'n collega eerder was overkomen, en vergiffenis zou vragen zou hij weer aan de slag kunnen, weigerde hij dit. Dat ging z'n trotse gevoel te boven. Zo kwam hij op Mariaveen te werken, waar hij daarenboven ook nog meer bleek te kunnen verdienen. Omdat Vader zijn vroegere collega's hierop wees werd dit hem van de zijde van de Gemeente niet in dank afgenomen en werd hij bij gelegenheid als 'opruier' gekwalificeerd, hetgeen volkomen onterecht was. De man kwam alleen op voor de zorg voor vrouw en kinderen, iets wat bij de uitbaters van 'het Goud van de Peel' bepaald niet voorop stond. Dat Vader in alle opzichten voor zijn gezin opkwam en daarbij mogelijke gevaren niet schuwde bleek toen hij op 'n morgen in alle vroegte naar d'n Boerenbond ging, het was nog donker, om clandestien, want dat was door de bezetter verboden, een zak graan te laten malen, zodat Moeder met het bakken weer even vooruit zou kunnen. Ongelukkigerwijs werd hij door 2 politie-agenten aangehouden en gecontroleerd. Of

de politie een en ander door de vingers zag is niet bekend, maar uiteindelijk kreeg hij slechts een verbaal omdat hij zijn persoonsbewijs niet bij zich droeg.

In de loop van 1944 begon het juk van de bezetter steeds zwaarder voelbaar te zijn. Van de andere kant begon op allerlei wijzen, van geruchten tot berichten vanuit de veel beluisterde uitzendingen van Radio Oranje duidelijk te worden dat een tegenaanval niet lang meer op zich zou laten wachten. De vraag was alleen wanneer en hoe.

Welnu, op 6 juni 1944, "D-day" kwam het antwoord. Met een reusachtige vloot met manschappen en materieel ondernamen de Amerikanen, Engelsen, Canadezen, Schotten en gesteund door nog andere groepen (o.a. de Polen) een poging om een bres te slaan in de verdedigingslinie die de Duitsers langs de gehele kust van West Europa hadden aangelegd.

Het mag bekend worden verondersteld dat deze poging, ondanks grote verliezen, vooral aan jonge mensenlevens, is gelukt. De bres was er, de opmars kon beginnen. Alom was groot enthousiasme te bespeuren dat het einde van deze ellendige jaren in zicht was, het kon niet snel genoeg gebeuren.

Maar, in deze opwindings vergat men maar al te vaak dat de bezetter zich niet zonder slag of stoot wenste over te geven. Zo ging er al direct na de landing in Normandië veel tijd verloren, aler gesproken kon worden van bevrijd gebied waaruit verdere operaties konden worden uitgevoerd. Nadat de opmars uiteindelijk de bevrijding van Parijs op 25 Augustus en die van Brussel op 3 September 1944 tot stand bracht stonden de geallieerden op 17 September aan de zuidgrens van ons land.

De (bijna) voltallige familie op 29 juni 1944, samen met enkele neven en nichten (Moeder en Miet waren afwezig; zij waren bidden voor de vrede)

Bij het opperbevel onder leiding van Eisenhower en Montgomery was het stoutmoedige plan bedacht om met een soort bliksemanval enerzijds de vijand via de Duitse hoogvlakte in haar kern aan te vallen en anderzijds het nog in Nederland aanwezige bezettingsleger de pas af te snijden. Dit alles zou geschieden onder de codenaam: "Market-Garden".

Dat deze aanval, ondanks gedeeltelijke successen in zijn uiteindelijke doelstelling is mislukt mag bekend worden verondersteld. Laat ik me verder tot de regionale en plaatselijke gebeurtenissen beperken.

Nadat op zondag 17 September de eerste luchtlandingen hadden plaatsgevonden, dit alles onder een prachtige najaarszon, begon de infanterie met ondersteuning van diverse pantserdivisies aan hun opmars waarbij ze zich via Valkenswaard een weg baanden naar Eindhoven dat daags nadien, op maandag 18 September het zoet van de bevrijding mocht smaken.

Terwijl een gedeelte van het bevrijdingsleger de eigenlijke corridor die liep via Son, Veghel, Grave en Nijmegen naar Arnhem stap voor stap trachtte te veroveren kwamen met name de Tommy's aan de oostflank hiervan opzetten. Zo wisten zij op woensdag 20 September Someren te bereiken waar halt moest worden gehouden. Immers, een natuurlijk obstakel, de Zuid Willemsvaart hield hen tegen. Het zal duidelijk zijn dat de bezetter de brug bij Sluis XI inmiddels dusdanig had vernield dat ze niet meer te gebruiken was. In de

daarop volgende nacht en dag wisten de Engelse genietroepen een "Baileybrug" in elkaar te zetten die in de donderdagnacht werd gelegd, dit alles onder een geweldig spervuur van granaten, afgevuurd op Asten, waar zich de vijand op allerlei plaatsen had verschuild. Tijdens deze beschietingen hadden eenheden van de infanterie al via de sluisdeuren de overkant weten te bereiken en daar enig terrein bezet. Toen de brug eenmaal lag werd met tanks en pantservoertuigen gepoogd om op het Astense een bruggenhoofd te vormen om van daaruit de bevrijdingsslag door te zetten.

Ik kan U verzekeren dat dit gepaard is gegaan met ware heldenmoed, maar ook met enorme verliezen, aan beide zijden.

Daarnaast hadden Asten en vooral ook Ommel veel te lijden gehad van de beschietingen die van achter de Zuid Willemsvaart waren uitgevoerd. Van het kerkdorp Ommel werd het grootste gedeelte (37 van de 53 gebouwen), inclusief de fraaie kerk door granaatvuur en door branden verwoest. Direct en indirect kwamen hier 82 personen om het leven.

Zo werden Asten en Ommel op vrijdag, respectievelijk op zaterdag bevrijd. Zo moest dorp voor dorp, soms zonder slag of stoot maar soms ook onder geweldig granaatvuur bevrijd worden. Voor Liessel gebeurde dit op zondag de 24e, evenals voor Deurne dat er goed was afgekomen. Zo ook Helmond, dat dankzij de omsingelende bewegingen van de geallieerden zonder veel schade op maandag 25 September bevrijd kon worden.

Hoe was de situatie inmiddels in de Neerkant en met name aan het kanaal? Met blijdschap was ook daar bekend geworden dat de bevrijders in aantocht waren. Al de hele week had men de troepenbewegingen van de Duitsers kunnen gadeslaan en op afstand getuige kunnen zijn van de alles vernietigende beschietingen.

Op zondag 25 September kwamen laat in de namiddag een aantal Duitsers vanuit Helenaveen, waarop men zich inmiddels had

teruggetrokken, naar de brug toe. Men ging deze laten springen om zodoende een barrière op te werpen. De kinderen werden in allerijl naar Hanneke gebracht, waarna Vader en Moeder in grote spanning de verdere gebeurtenissen afwachtten. Met een geweldige knal zakte de brug door haar ophanging en een vormloze massa staal bleef achter, waarna de Duitse soldaten zich weer terugtrokken. Vader en Moeder dachten "Nou, daar zijn we goed van af gekomen, het huis en have hebben nauwelijks schade opgelopen" Dat het daags nadien tot dramatische ontwikkelingen zou leiden konden ze toen nog niet voorzien.

De volgende morgen, het was inmiddels maandag 25 September werd de gehele omgeving opgeschrikt door een aantal enorme knallen gepaard gaande met grote stofwolken boven het centrum van Meijel. De "kathedraal van de Peel" waaraan door de Meijelse bevolking jarenlang was gewerkt was gereduceerd tot een rokende puinhoop. Duitse barbaren hadden deze prachtige kerk opgeblazen, zogenaamd voor "weg-versperring". Een zinloze daad van doelloze mensen.

Wat overbleef van de eens zo fraaie Meijelse Kerk

Omstreeks een uur of negen kwam een grote groep Duitse soldaten weer vanuit Helenaveen aanzetten maar hun doorgang werd belemmerd door de ruïne van de brug die zij daags voordien hadden vernield. Op allerlei manieren probeerde men het kanaal over te steken. Zo ook met een kano die daar nog lag. Wim werd gesommeerd om hem

over te zetten maar hij vond het raadzamer om de kano een zetje te geven en zelf aan de andere kant te blijven. Een Duitser probeerde zo over te steken maar ging halverwege kopje onder. Waren ze dat maar allemaal gegaan!

Uiteindelijk werd vanuit Helenaveen een lange ladder aangevoerd die over de bruggenhoofden werd gelegd. Zo wisten ze tenslotte de overkant te bereiken, waar Moeder werd gesommeerd om eieren te bakken. Ook de aanwezige eigengebakken mik werd in beslaggenomen, maar op last van een officier weer teruggegeven. Toen ze goed en wel z'n buik vol gevreten hadden kwam voor de dag waarvoor ze gekomen waren. De bewoners moesten "furtmachten" en maar naar "Mayel" gaan, ze kregen "Eine Stunde, dan wird das Feuer ins Haus angelegt"

Daar sta je dan, machteloos, want zij hebben de wapens en bepalen wat er gebeurt, inwendig kokend van woede, uiterlijk proberend toch zo kalm mogelijk te blijven, want Vader wist dat elk verzet tevergeefs zou zijn, ja zelfs averechts uit zou pakken. In deze situatie waren deze barbaren tot alles in staat. Het enige middel was om te proberen wat tijd te winnen. Met man en macht werd gepoogd om zoveel mogelijk uit huis en bedrijf mee te krijgen. Er werd nog gepoogd om in de Neerkant een wagen beschikbaar te krijgen om zodoende zoveel mogelijk inventaris mee te kunnen nemen. Maar helaas, niemand durfde blijkbaar in deze situatie een gezin in de hoogste nood de helpende hand toe te steken. Men bleef dus aangewezen op pendax en kruiwagen.

Met vereende krachten wist Vader, samen met de jongens de zware stukken zoals de kleerkasten buiten te krijgen. De grote stukken werden in de sloot gedeponerd, in de hoop dat ze aldus gespaard zouden kunnen blijven. Helaas, 2 maanden later vond men slechts de brokstukken vernield en verregend terug. Slechts het H.Hartbeeld en ook "Jezus en Sint Janneke" werden onbeschadigd aangetroffen. Deze beeldjes

staan nu, ruim veertig jaar nadien, nog bij Leo in de huiskamer.

Al het overige, zoals kleding en dergelijke werden zoveel mogelijk op de kruiwagen en pendax geladen, een kinderbedje werd volgestouwd. In dit verband dient nog vermeld te worden dat Moeder in haar zorg voor haar gezin al eerder op een dergelijke situatie had gerekend. Reeds lange tijd lag voor ieder kind een kussensloop, gevuld met wat kleren, ondergoed, sokken enzovoort klaar, om, indien het nodig zou zijn, de beschikking te hebben over wat elementaire zaken. Nou, het was nodig!

Iedereen sjouwde de spullen bij elkaar. Het vee, 1 koe en 3 varkens werden meegedreven. Een mank varken moest in de wei worden achtergelaten en werd lang nadien, ten dele gevild, in de Duitse stellingen aangetroffen. Men probeerde zoveel mogelijk dingen tegelijk mee te nemen, bevreesd als men was dat een tweede keer niet mogelijk zou zijn.

Zo ploeterde men richting Neerkant. Eerst de mand met schoenen 100 meter vooruit, dan terug voor de kruiwagen, stukje voor stukje. Zelfs het kleine Joke, 2½ jaar oud, zag je met wat broeken van Vader sjouwen, de bretels erachteraan slepend. Zo bereikte men het dorp waar men bij They Geris aanbelandde. Deze bood spontaan onderdak aan maar Vader besloot om naar en Hanneke en Tinus Smeets te gaan. Die hadden een kleiner gezin en in hun boerderij was meer ruimte die dan ook spontaan werd opengesteld. Nadat Vader diezelfde dag nog eenmaal was teruggeweest wou hij daags nadien opnieuw terug naar het kanaal om te zien of het manke varken nog te redden was, maar halverwege floten de Duitse kogels hem om de oren, waardoor hij spoorlags moest omkeren.

Inmiddels was het huis en de schop in brand gestoken, waarna men 's middags, omdat het toch niet zo branden wou, met dynamiet de hele zaak liet ontploffen. Alleen de schoorsteen bleef nog staan en werd nadien een mikpunt voor granaatvuur. Later werd bij het afhakken van de stenen ten behoeve

van de barak door An nog circa 100 pakjes onontplofte springstof tussen de restanten gevonden.

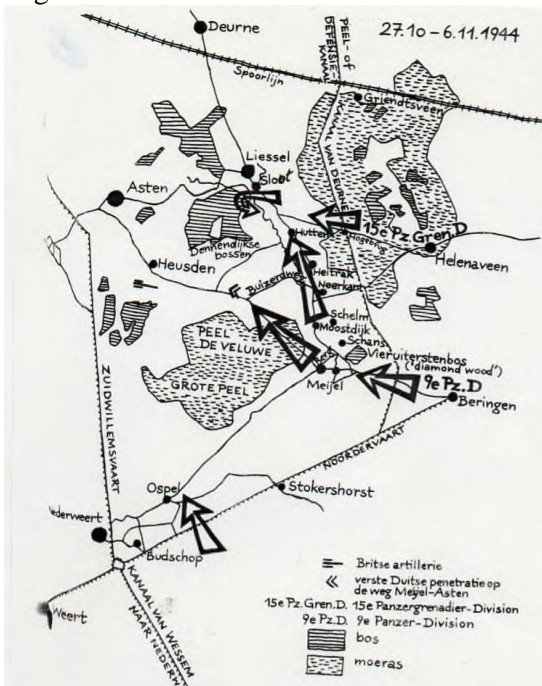
Vader en Moeder hadden het er maar moeilijk mee. Het is ook een harde slag als je vrijwel al je have en goed moet achterlaten en ziet vernielen. Daar tegenover beseften ze terdege dat ze hun allerhoogste goed, hun gezin bijeen en behouden hadden weten te houden.

Zo ging ons gezin meerdere angstige weken tegemoet. Had men aanvankelijk de gedachte dat het een kwestie van enkele dagen zou zijn, al gauw bleek dit een misvatting. Nadat, zoals eerder werd vermeld, Liessel op 25 September was bevrijd stakte het geallieerde offensief althans in onze omgeving. Mede doordat de operatie "Market-Garden" vooral bij Arnhem vast dreigde te lopen en ook omdat ook aandacht geschonken ging worden aan West Brabant en de Zeeuwse eilanden, de haven van Antwerpen had men immers dringend nodig, werden de offensieve activiteiten van de voorbije week gestaakt. Er bleef slechts een kleine troepenmacht, in eerste instantie Engelsen, nadien afgelost door eenheden van de 7e Amerikaanse divisie.

Door deze strategie werden zowel Neerkant als Meijel tot "niemandsland" verklaard. Enerzijds had je de Duitsers die zich achter de kanalen hadden verschanst en van daaruit verkenningstochten, vaak in de nacht, ondernamen naar deze dorpen. Het spreekt voor zich dat vooral in die weken enorm veel geroofd werd uit de inmiddels her en der al verlaten woningen. De geallieerde troepenmacht had zijn kampement opgeslagen in Asten, Deurne en Liessel en beperkte hun activiteit veelal tot het van tijd tot tijd patrouilleren in de omgeving waar 's nachts de vijand rondspookte.

In deze situatie verbleef ons gezin voortdurend bij Hanneke en Tinus. Waar moesten ze immers ook heen? De scholen waren dicht, het dagelijks leven lag

grotendeels stil. Door Vader en Moeder werden, samen met Tinus en Hanneke, alle zeilen bijgezet om de vele mondjes dagelijks te kunnen vullen. Meerdere malen werd, soms in alle rust, soms ook onder dreigende gevaren naar het dorp gegaan om bepaalde boodschappen te doen, zoals het malen van graan en dergelijke. Tot dat moment was ons gezin in de Neerkant het enigste gezin wat dakloos was geworden. Inmiddels was daardoor het huis van Peer Manders (waar nu de huidige Boerenleenbank staat) toegewezen, waarnaar inmiddels ook al wat bezittingen naar toe gebracht waren. Maar zoals zo vaak, de geschiedenis staat niet toe dat ze door mensen wordt geregeld. Zo ook nu niet. Vader kreeg niet de gelegenheid om zijn gezin, zij het tijdelijk weer een redelijke huisvesting te geven, want op vrijdagmorgen 27 Oktober 1944 brak, aler het licht geworden was, de hel los. De al dagen verwachte en ook gevreesde tegenaanval van de Duitsers was begonnen.

Schema van de Duitse tegenaanval

Al vanaf 20 Oktober 1944 wisten de geallieerden dat de Duitsers aan de overzijde van de kanalen iets aan het uitbroeden waren. Het ronken van tanks en andere

voertuigen werd steeds luider gehoord en via de plaatselijke ondergrondse vernamen dat massa's munitie werd aangevoerd. Eind Oktober had de vijand circa 14.000 man van de 344e Panzerdivisie achter de kanalen in stelling gebracht. Zij stonden onder leiding van maarschalk Model. Het aanvalsplan zelf was van Von Rundstedt. Tegenover deze overmacht stonden slechts enkele Amerikaanse bataljons die een lange en onregelmatige frontlinie moesten zien te houden.

Vanuit meerdere uitvalshoeken werd de aanval ingezet. Bij Nederweert / Ospel, onder Meijel aan de Roggelse en Heldense Brug, onder Liessel bij de Hoge Brug maar ook via de doorgang bij de Lage Brug. Onder een oorverdovend lawaai van artillerievuur, afgeschoten lichtkogels en het geratel van tanks kwam de ene golf na de andere vanachter de kanalen te voorschijn en wierp zich in de aanval. Ze kwamen over de velden, door de sloten en langs de heggen. Her en der werden de korenrijten in brand geschoten waarbij de rookontwikkeling voor extra dekking zorgde. In alle paniek was iedereen in de schuilkelder gevlucht. Een schuilkelder waarvan men zich overigens niet te veel moet voorstellen. Een ruimte van ca.20 m² met een plankenzolder en een raam boven de grond, waarom heen een aardewal. Maar goed, altijd nog veiliger dan waar elders. We zaten nu weer midden in de oorlog, overal lagen de Duitse soldaten verscholen, een mitrailleurvuur van de Tommy's, met lichtkogels ertussen, zweefde over het veld, net of een schoorsteen aan het uitbranden was.

Op ellebogen en knieën kropen de Duitsers er onderdoor. Zo geleidelijk werden deze posten dan ook opgeruimd, zodat alle nog komende soldaten weer lopend verder konden, allen en dat waren er velen, richting front. Toen het volop licht geworden was waren de aanvalsgolven grotendeels geluwd en begon het wat rustiger te worden. Vluchten was er vanaf dat moment niet meer bij. Het strijdtoneel had zich meer verplaatst naar de Heitrak, Sloot en

Dennendijk.

Zo tegen de avond van die vrijdag hadden de Tommy's de Duitse troepenmacht al weer een heel stuk richting kanaal teruggedrongen, zodat we de gevechtswagens van de Tommy's konden zien schieten op de hoge rand. Maar toen!!!! Toen kwamen de Tiger-tanks, ten oosten van Neerkant, dwars door het veld vanaf Meijel, met 'n tiental tegelijk; de Tommy's waren rap verdwenen. Op een van die Tigers stond in de open koepel een officier die zwaaide en schreeuwde "Versammeln" en het was net of de Duitse soldaten uit de grond omhoog kwamen, met drommen van honderden tegelijk rondom deze tanks. Men verzamelde zich bij de boerderijen van Grard Crommentuyn en Verdeuzeldonk. Het is onvoorstelbaar hoeveel granaten er in dat tijdsbestek daar terecht gekomen zijn. 's Avonds ca. 10 uur zag men deze tanks weer vertrekken, onder het vage lichtschijnsel van nog steeds brandende korenrijten richting dorp, richting Neerkant. Wat daar die nacht is gebeurd is met een pen te beschrijven, aldus Wim die me dit welhaast ooggetuigenverslag aanleverde.

De gehele nacht hebben de Tommy's hun kanonnen gericht op dit weerloze dorp, duizenden granaten werden losgelaten, met alle gevolgen van dien. Toen het tegen de morgen weer rustig werd is Vader weer door sloten en greppels, zoals hij dat ook al eerder deed, naar het dorp gegaan, voor het halen van wat levensmiddelen. Wat hij daar zag is nadien nog vaak door hem verteld. Er was geen enkel huis onbeschadigd, vele lagen in puin, bijna niemand van de eigen bevolking was te bespeuren.

Massale beschietingen vanuit Asten op Meijel en Neerkant

De Duitsers waren druk in de weer hun eigen doden te verzamelen, wel een hele vrachtauto vol. (Denk aan het tijdelijke massagraf bij de eierbond). Naar men later zei circa 90 personen. Bij Sjefke v.d. Mulder zoekt Vader tussen de kalk en glas een aantal mikken uit de rekken bij elkaar en daarna, nu het nog stil was, rap naar huis. Maar dat duurt niet lang goed en wel het dorp uit of de granaten gieren weer in het rond, dus weer rap de sloot in. Hier liggend kijkt hij hoe Neerkant en vooral de kerktoren het moet ontgelden; rondom is het zwart van de rook van ontploffende granaten en binnen een half uur is de kerktoren verdwenen en de gehele kerk, zo blijkt later, doorschoten. Neerkant was in Duitse handen, dus moest de kerktoren als uitkijktoren door de Tommy's opgeruimd worden. In één nacht en morgen tijds werd ons dorp door het oorlogsgeweld vernietigd, met daarbij de burgerslachtoffers die later te betreuren waren. Gelukkig waren al vele burgers reeds op vrijdagmorgen, toen het nog kon, naar veiliger oorden gevlucht.

In de loop van zaterdag en zondag verplaatste het strijdtoneel zich in de richting van de Heitrak, waarbij vanuit onze woonplek nog veel waargenomen kon worden. Ter plaatse waren een aantal boerderijen met strodak waarin de Duitsers zich verschanst hadden. Deze panden werden door vliegtuigen met fosforbommen in brand geschoten, waarna keer op keer de

vluchtende Duitsers vanuit de lucht met mitrailleurssalvo's werden beschoten. "Das ist kein Krieg, was der Tommy macht" zeiden de Rode Kruis soldaten bij Hanneke. Maar wij dachten, aldus Wim, aan de inval in 1940, toen de Mof hetzelfde deed op vluchtende burgers in het Brabantse land. Achteraf beschouwd was het een geluk dat vanaf zondag de boerderij als Duitse Rode Kruispost werd ingericht. Aan alle zijden waren Rode Kruisvlaggen geplaatst, herkenbaar voor zowel de ambulances als de vliegtuigen.

De zaterdag werd echter fataal voor Marinus van Mullekom, de buurman van de familie Smeets. Ik laat hier Leo aan het woord: "Die morgen deelde Marinus, zelf toch niet helemaal bij de pinken, appels uit aan de Duitsers, ondanks dat het ook op zijn erf danig te keer ging. Hun huis had al een voltreffer gehad. Zijn vrouw Trui was met zoon Noud al kruipend door de boomgaard richting Hanneke gekropen, Marinus zou nog wel komen. Maar Marinus kwam niet. Naarmate de tijd verstreek groeide de ongerustheid. Vader zou eens polshoogte gaan nemen. Langs dezelfde weg kroop hij door de boomgaard naar het huis van v.Mullekom, maar hij trof Marinus nergens aan. Alleen hun hondje zat nog in de kelder, waar ook z'n jas nog hing. Daarin zat zijn portefeuille, die Vader mee terugnam. Nadien ging vader nogmaals op onderzoek uit, maar Marinus bleef onvindbaar. De gehele nacht was men diep ongerust.

In de loop van de zondagmorgen kwam een andere buurman, Koerke van Rijt, heel mistroostig bij Hanneke aan. In de keuken vroeg hij aan Hanneke en aan Vader: "Missen jullie Marinus niet?" Ja, gisteren zijn we hem tot twee keer toe gaan zoeken. Nou, die ligt daar dood op de weg" Marinus was blijkbaar, blind voor het gevaar, rechtlopende naar Hanneke gegaan. Onderweg werd hij door kogelvuur geraakt en viel, dodelijk getroffen, voorover in de karrensporen, zijn tabakstrommel nog onder zijn arm geklemd. Ondanks dat in de schuilkelder inmiddels ook het gezin Goorts

(Teune Piet) en ook Thijke en Toon Koolen waren neergestreken moest Vader alleen, want de anderen durfden niet met de kruiwagen het dode lichaam op gaan halen. Marinus werd in een kippenhok onder een laken gelegd. Zo heeft hij daar nog ongeveer een week gelegen, totdat hij door de Tommy's tijdelijk tussen twee kippenhokken in begraven werd. Men plaatste daarbij een foto van Tinus Smeets met z'n paard, in de veronderstelling dat de dode Tinus was. In de Neerkant vertelde men dat boer Smeets begraven was.

Omdat de schuilkelder inmiddels met circa 30 personen meer dan vol was, was er voor Koerke van Rijt en zijn gezin, hoe zeer men dat ook gewild had, geen plaats meer. Zij zijn toen via de Koeweideweg richting Liessel gevlucht, vaak onder geweldig granaatvuur.

Op het strijdveld intussen sneuvelden de soldaten bij bosjes. De doden bleven achter, terwijl de gewonden naar de Rode Kruisposten, zoals de boerderij van Smeets werden afgevoerd. Hoewel vooral de jongste kinderen van deze gewonde en soms ook danig verminkte soldaten werden weggehouden ving men hier en daar toch wel een glimp op en moest soms ook wel de helpende hand worden toegestoken. An vertelde mij in dit verband dat ze voor een ernstig verminkte soldaat een glas melk moest gaan halen en aanreiken. Bij het aanschouwen van deze ellende zuchtte ze 'ns diep. De luitenant van het Rode Kruis zag dat en zei "Angst?" Ja knikte An schuchter. "Das ist der Krieg" was zijn kille antwoord. Dat ook sommige Duitse soldaten het met deze oorlog moeilijk hadden bleek toen men buiten een huilende soldaat aantrof, met Joke op z'n knie. Hij vertelde zelf ook twee kleine kinderen te hebben. Het was hem allemaal teveel geworden.

De Schotten rukken op naar Neerkant en Meijel

Ondanks dat deze schuilgelegenheid als Rode Kruispost enige bescherming genoot waren de burgers voor menige Duitser een doorn in het oog. Regelmatig werden pogingen gedaan om hen daar weg te krijgen. Zo gebeurde het dat iedereen uit huis werd gehaald en op 'n rij voor het huis werd neergezet, met daarbij een soldaat met het geweer in de aanslag.

An herinnert zich ook dat op 'n dag een Duitse officier voor de kelderdeur verscheen en iedereen beval eruit te komen. Vader, niet bang, vertelde dat er zieken waren, met tbc. Hiervoor waren ze beducht en trokken zich schielijk terug. Riena heeft nu nog grote bewondering voor de moed van Vader, waarmee hij vastberaden de vijand tegemoet trad, zonder overigens het gevaar op te zoeken. Een moedig gedrag dat zonder twijfel door de andere kinderen zal worden onderschreven en er mede de oorzaak van is geweest dat ons gezin persoonlijk onheil bespaard is gebleven.

Moed en vooral ook tact waren er nodig toen een dag voordat onze bevrijders zich lieten zien een bende, veelal dronken, Duitsers op de terugweg ook bij Hanneke aanbelandde. Ze namen alles mee wat van waarde was, zo ook het laatste varken van Hanneke. Heel begrijpelijk wilde zij zich met alle middelen daar tegen verzetten. Vader echter doorzag het gevaar van dit protesteren en belette haar dit door ze vast houden en haar mond krachtig dicht te drukken.

Op het slagveld zelf had het inmiddels ook danig “gekruld”. In hun opmars hadden de Duitsers, ondanks hun overwicht in manschappen en tanks een geweldige tegenstand ontmoet van de bataljons Amerikanen en Engelsen. Hun heldenmoed ten spijt konden ze deze ongelijke strijd niet volhouden, mede doordat de Duitse Tiger- en Panthertanks reusachtige wapens bleken te zijn t.o.v. de mediumtanks waarover ze zelf beschikten. Toch mag volgens mij gerust gesteld worden dat de tegenstand die zij de eerste twee dagen gegeven hebben van beslissende invloed is geweest op het uiteindelijk mislukken van deze Duitse tegenaanval. Immers, in die tijd kon het danig geschrokken opperbevel de frontlinie versterken.

Zo kwam op zondagmorgen de 15e Schotse divisie in allerijl uit Tilburg, welke stad zij juist tevoren hadden bevrijd. De slag om Liessel, waar de vijand inmiddels tot in het Loon en op de Leensel was doorgedrongen, kon beginnen. Allerheiligen, 1 November, opnieuw een dag van mist en regen, een weer waarin de Schotten zich vermoedelijk thuis gevoeld hebben. Een ware stortregen van granaten werd ook op dit al eerder getroffen dorp neergelaten. Geen record om jaloers op te zijn maar in die dagen werden maar liefst 35.000 granaten, alleen al van geallieerde zijde afgevuurd, Ongeacht het aantal wat de Duitsers hadden verschoten en nog zouden verschieten. Toren, kerk huizen, boerderijen, alles had enorm geleden. Zo ook de Neerkantse kerk, een kleinere kopie van de Liesselse, die al een week eerder door de beschietingen was getroffen. Toen nadien een wagen met door de geallieerden verzamelde munitie in haar omgeving ontplofte werden ook de muren onherstelbaar beschadigd en moest de kerk, tot grote droefenis van de Neerkantse bevolking, worden afgebroken. Een schrale troost was dat haar restanten dienden om de Liesselse kerk weer enigszins op te knappen.

De fraaie Neerkantse kerk vóór haar verwoesting op 28 okt.1944

In Liessel lagen in die dagen ongeveer 240 doden begraven, waarvan ongeveer de helft Duitsers. Ook de burgerij had zware verliezen. In totaal waren er 32 doden te betreuren. Dit aantal bedroeg in de Neerkant 11.

Keren we terug naar de plek waar ons gezin gedurende deze spannende week verbleef, de boerderij van Tinus en Hanneke Smeets. In de grootste spanning had men daar opnieuw de komst van de bevrijders afgewacht. Vooral die laatste dagen waren van haast onmenselijke spanning geweest want juist een vluchtend leger, de geschiedenis is wat betreft al eeuwenoud, is tot de meest gruwelijke dingen in staat. De bevrijding op 2 November was dan ook letterlijk en figuurlijk een “ware bevrijding”.

Maar,... een zware vlucht naar echt bevrijd gebied zou nog moeten volgen. Omdat de vijand nog in de nabije omgeving verkeerde, geheel Meijel was immers nog bezet, vonden de Tommy's het raadzaam deze burgers naar veiligere oorden over te brengen, alleen er was totaal geen vervoer beschikbaar.

De geallieerden rukken op naar het centrum van Neerkant nov.1944 (nabij de tuinbouwloods i.d. Moostenstraat)

En weer moest het gezin Joosten, voor de 3e maal, op de vlucht, ditmaal via Liessel naar Deurne. De pendax werd weer tevoorschijn gehaald en volgeladen. In een oude kinderwagen die was blijven staan werd een koffer alsmede de geldkist van Hanneke geborgen, daar bovenop het inmiddels zieke Joke. Cisca verloor onderweg een klomp en moest op een klomp en een schoen verder. Miet verloor al gauw de elastiek uit d'r broek en mocht op de pendax plaatsnemen. Zo zou het gezelschap richting Liessel, over een totaal vernielde weg. Overal dode soldaten, dood vee, uitgebrande tanks, vernielde en uitgebrande huizen. Nu kon men pas echt waarnemen hoe fel de gevechten waren geweest en welke verliezen men had moeten lijden, aan beide zijden.

In de late namiddag kwam vanuit de Neerkant een stroom vluchtelingen in Liessel aan, waar een trailer van de Boerenbond gereed stond om de mensen naar Deurne over te brengen. Leden van de O.D. (Ordedienst) waren hierbij de mensen behulpzaam en gaven aanwijzingen. Ook onze neef, Nard van Bert-Oom was daarbij en An kan nu nog kwaad worden als ze er aan denkt dat Nard wou verhinderen dat onze pendax met bezittingen ook zou worden opgeladen. Het enigste materiële bezit van zijn Neerkantse familie notabene! An dreigde resoluut zelf te voet naar Deurne te gaan, dat kon er ook nog wel bij. Het bleek uiteindelijk toch te regelen.

In Deurne op de Markt werd weer afgeladen en vond enige registratie plaats. In de Zwaan werden de vluchtende en hongerige mensen onthaald op eigengebakken mik, roggebrood en boterhammen met suiker, wat een lekkernij. Cisca en An waren inmiddels naar tante Tona in de St. Jozefparochie gegaan om te vragen of ze daar onderdak konden krijgen. Ondanks dat deze familie daar al een groot gezin vormde werd hun huis met veel hartelijkheid opengesteld voor hun vluchtende familie uit de Neerkant.

Vader overigens had deze barre tocht niet meegemaakt. Hij was, samen met Tinus, in de Neerkant achtergebleven om toch niet diens bedrijf helemaal onbeheerd achter te laten. Tegen de avond begon Tinus er toch niet gerust op te worden en ze besloten alsnog hun families op te zoeken. Op de fietsen van de familie Smeets, die hadden ze steeds verborgen weten te houden, vertrokken ze via de Koeweideweg richting Liessel. Onderweg werden ze door de Tommy's onderschept en voor spionnen aangezien. Ze werden naar Liessel opgebracht maar door tussenkomst van de O.D. al weer spoedig losgelaten.

Tegen elf uur in de avond kwam Vader uiteindelijk aan in de St.Jozef. De vreugde over een behouden overkomst was uiteraard groot. Zo groot zelfs, zo wil de overlevering en door Moeder later meerdere malen spontaan verteld, dat daar en toen de grondslag werd gelegd van hun 11e kind, dat later als "onze Piet" zou worden geboren.

Heel begrijpelijk en menselijk als je beseft dat deze twee mensen al wekenlang onder grote spanning en gevaren voor hun gezin hadden gezorgd, daarbij steeds genoeg moeten nemen met een slaapplek op de harde vloer. Nu zo ineens, bevrijd van vele zorgen in een echt bed, de kinderen, 9 op 'n rij daar voor op de grond. Ze konden hun vreugde niet op.

Toch keerden hun zorgen weldra terug want het is natuurlijk niet niks als je zo met z'n elven in een bestaand gezin wordt opgenomen. Er werd dus uitgezien wat de

mogelijkheden waren. Zo werden de jongens, Leo en Wim naar tante Meeij en Grard-Oom in de Zeilberg gebracht. Ondanks hun goede bedoelingen bleken de jongens er zich niet zo goed thuis te voelen. Ze moesten iedere dag naar de Kerk en voorts veel op het land werken, vooral de mangels (bieten) uitdoen, waarbij af en toe de granaten om hun oren vlogen. Na een aantal weken keerden ze weer terug naar de St. Jozef, waarna ze na enkele weken bij Oom Henri en Tante Fien werden ondergebracht.

Terug bij tante Tona en Oom Harrie maakten ze het mee dat het terrein waar nu het Peelland-College is gevestigd vol stond met militairen, een tentenkamp, tanks en allerlei voertuigen die ze nog nooit gezien hadden. Daar konden de jongens, Wim bijna 15 en Leo ruim 13, hun plezier niet op en keken hun ogen uit. Ze kochten op de Vlierdenseweg boekjes "Speak English-speak Dutch" voor f 0,35 die ze aan de Engelsen weer ruilden voor sigaretten en verkochten deze sigaretten later weer aan o.m. de jongens van tante Tona. Ook brachten ze regelmatig bruikbare zaken zoals potten met vet, witte mik e.d. mee van de Engelse keuken.

Vader wilde toch al weer vrij snel terug naar de Neerkant om zo mogelijk de terugkeer van zijn gezin voor te bereiden. Hoewel hij de eerste keer door de O.D. werd tegengehouden weerde hij dit krachtig af en zette door. Vaak nam hij An mee naar de boerderij van Hanneke, waar inmiddels ook de Tommy's waren ingekwartierd. An deed voor deze soldaten een beetje de was en bakte wat brood. 's Avonds werd er, zo goed en zo kwaad als dat ging, wat gebabbeld. De gepresenteerde sigaretten maakte ze meestal na enige trekken weer uit en bewaarde ze voor Vader die ook graag een sigaretje rookte maar niks had.

Cisca verbleef in die tijd gewoon in de St. Jozef. Ze verdiende vele stukken chocolade, iets waarvan de Tommy's onuitputtelijke voorraden schenen te hebben. Ze moest dan

van groene legerzakdoeken stropdassen maken, iets wat de soldaten blijkbaar niet kenden en niet in hun tenue hadden zitten. Zo vond de jaarwisseling 44-45 plaats, weliswaar bevrijd maar toch in geen al te beste situatie. Er waren nauwelijks verdiensten maar toch moesten dagelijks vele mondjes worden gevuld. Vader deed z'n uiterste best om op allerlei manieren in de dagelijkse levensbehoeften te voorzien. Omdat het in de St. Jozef toch van alle kanten moeilijk begon te worden en Liessel en de Neerkant inmiddels waren vrijgegeven trok ons gezin naar Liessel, naar "d'n Hoek" waar ze langs tante Bertha en Helmus-Oom het oude huis gingen betrekken, d.w.z. de kamers daarvan die nog bruikbaar waren. Voor zover dat nodig was en ging werden de oudste kinderen uitbesteed. Cisca bleef bij tante Tona werken, Rien ging naar tante Ant, Riet naar tante Drien terwijl Miet bij Willem Zeegers werd ondergebracht. An en Wim gingen inmiddels met Vader naar de Neerkant werken.

Wim en Vader werkten in eerste instantie bij Klerks in Helenaveen t.b.v. de bruggenbouw doch ze werden al spoedig gevraagd op Mariaveen in de Peel te komen werken. Daar had Wim het toch niet gemakkelijk. Vader was vaak stug en ongemakkelijk. Riena ziet het beeld nog voor zich:

De jonge Wim, net 15 jaar oud, in een oude legerjas, op 'n oude fiets, het blauwe kruikje met drinken op de rug, in alle vroegte met Vader naar de Peel. Toch zou ook het verblijf in Liessel niet zo lang duren.

Op last van de Gemeente was aan het kanaal in de Neerkant begonnen met de bouw van een houten barak zoals er in onze contreien meerderen zouden verrijzen. De barak werd van gevorderde kippenhokken gezet door They en Willem Geris. Op 18 mei 1945 werd de terugtocht op paard en kar gemaakt en werd een lege barak betrokken. De barak was echter nog lang niet af. Er lagen nog geen vloeren in, de ramen waren met wat plastic afgedekt, de deur stond er nog los voor. De eerste nacht werd in het losse zand geslapen, maar dat deerde niet, we waren

weer thuis!

Deze overhaaste intrek had echter een duidelijke reden. Vader was door z'n zwager Dorus (Aarts) benaderd om t.b.v. anderen afstand te doen van het woonrecht in deze barak.

Hoewel Vader daar niet over piekerde was hij er toch niet helemaal gerust op, temeer omdat z'n zwager als raadslid zeker wel enige invloed bij de Gemeente had.

Hij besloot tot directe intrek. Die weken ongemak konden er nog wel bij. Het is wellicht een heel unieke situatie geweest dat 's zaterdags de keuken en kamer opgeharkt werden. Over die eerste jaren vertelde Wim het volgende: "De eerste tijd terug aan het kanaal was er vooral een van het dichten van granaattrechters, aler met zaaien en poten kon worden begonnen. Er moest enorm sober geleefd worden. Men had niet veel; wat men bezat kwam veelal van de HARK (Hulp Actie Rode Kruis). De eerste bedden werden in elkaar gezet van zijschotten van kribben uit de kampen van Mariaveen, die Vader en Wim bezijdens de fiets mee naar huis brachten.

Men sliep op 'n strozak op planken. Het leven was zeer primitief, geen stroom, geen gas, alleen bruin peelwater. Dat was het gevolg van het feit dat de kanaal een tijd droog had gestaan en het grondwater kwam opzetten"

1946: Joke met de kleine Piet

Inmiddels was ook het moment weer aangebroken dat er een kind geboren zou worden. In de loop van de morgen van 2 Augustus 1945 werden de kinderen naar Koerke van Rijt gedirigeerd met 'n mik en

'n pakske boter. In de namiddag kwam An, op een herenfiets, aanzetten met de eeuwenoude vraag:

"Raadt eens wat we hebben?" Het antwoord was al net zo oud: 'Da weten we allang, 'n nei kiendje". Dat "nei kiendje" bleek hun derde zoon te zijn, "onze Piet", die hoe kan het als jongste ook anders, op zou groeien onder de beschermende hoede van z'n ouders en z'n vele broers en zusters.

Hoe er in die jaren in en om de barak werd geleefd staat bij alle kinderen diep in het geheugen gegrift. Drie slaapkamertjes, waarvan een grotere, maar die moest ook door, in eerste instantie, alle zeven meisjes en de kleine Piet worden gedeeld. Daarnaast werden de lege plekken nok nog gebruikt voor het optassen van het graan. In de winterdag werden in de ruimte die voor zitkamer door moest gaan ook nog 'ns de mangelwortelen opgestapeld die de volgende dag voor de koeien bestemd waren, dit om te voorkomen dat ze zouden bevriezen.

Schoolfoto ca. 1946: vlnr Riena, Joke, Riet, Dora en Miet

Inmiddels was er een stuk grond bijgekomen, de zogenaamde 2e bunder, waarop een aantal jaren frambozen hebben gestaan, een gewas met vruchten waarin vooral ons Moeder liefhebberij had en er dan ook vaak in te vinden was. Vader was met Wim inmiddels weer in de Deurnese Peel terecht gekomen waar ze het met de eerder genoemde opzichter Harrie van Neerven goed konden vinden. An werkte toentertijd ook thuis op het bedrijf en in de peel, maar was ook nog 'ns op pad om her en der op bruiloften en partijen met de

harmonica te spelen. Omdat dat vaak tot diep in de nacht gebeurde moest er 's morgens wel 'ns slaap ingehaald worden.

1948: Samen achter de barak op d'n dries

An had d'r eerste harmonica op 'n bijzondere manier verdiend. Dat zat zo: omdat ze Vader in de Peel extra had geholpen kreeg ze als beloning een herenhorloge, de dameshorloges waren schaars en een stuk duurder. Nadien wist ze deze horloge met Ties van tante Bertha te ruilen met 'n harmonica, een zogenaamde "trekzak". Hierop ging An met veel energie aan het oefenen en wist ze haar muzikale talenten zo goed en zo kwaad als dat ging te ontplooiën. Toen ze nadien samen met Cisca bij de zangvereniging "de Veengalm" kwam en de dirigent Amst hiervan kennis kreeg wist deze haar te overreden om bij hem, in ruil voor een koffie- en/of boterbon, wekelijks vóór de repetitie wat extra les te nemen. Vooral Vader had best wel schik in dit soort muziek. Hij stimuleerde dit ook door op 'n bepaald moment voor Anneke een grotere accordeon te kopen, die ze nadien met het verdiende geld, meestal ca. f 15,- per avond, wist af te lossen. Hoewel van de andere kinderen door de regelmatige afwezigheid van An een extra inzet werd gevraagd pikten ze van deze muzikale bijverdienste toch een graantje mee. De helft van die verdiensten werd door ons Moeder onder hen verdeeld.

An met haar eerste monica 1947

Ook thuis werd er regelmatig muziek gemaakt en gezongen. Wie herinnert zich niet die gezellige avonden met Piet Huijs, Flipse Jeu, Chris Roodbeen en Jac Dolders? Ook Nelis-Oom en Tante Anna genoten met volle teugen. Zij kwamen vaak op zaterdagavond, als het werk gedaan was, op de fiets, langs de kanaal, naar ons thuis, gezellig buurten, een tas koffie, 'n sigartje en af en toe eens n'n borrel. "Hé Anneke, speul nog 'ns wa" zei Nelis-Oom dan. Zonder alle andere Ooms en Tantes tekort te doen durf ik te stellen dat juist deze twee mensen een bijzondere band hadden met ons gezin en onze ouders. In 't bijzonder ook de hartelijkheid van tante Anna sprak iedereen aan. Daarnaast wist ze ook voor menigeen een lans te breken als men iets graag had of wilde en waarvoor Vader of Moeder niet veel voelden. Ook de tegenbezoeken in de Snoerts en later aan de Vossenweg waren altijd heel plezierig en gezellig. Een pracht stel, die twee!

Winter 1948: An zwiert over het Deurnesch Kanaal

Cisca werkte veel als huishoudelijke hulp op allerlei adressen. Ze had inmiddels ook verkering gekregen met Hein. Hoewel er in die tijd nauwelijks enig vertier was werd dit toch zoveel mogelijk opgezocht, al moest men daarvoor naar Meijel want in de Neerkant was nog helemaal niks te doen. Ze gingen dan dansen bij Engels-Naard, het toneel was bij Pauwe-Toon op de Donk, terwijl bij Pluym wel eens 'n fancy-fair werd georganiseerd.

Toch kostte het regelmatig veel "kreum" om weg te komen want Vader was daarin evenmin gemakkelijk. "Dor hedde niks verloren, 't gebeurt nie" zei hij dan. An bleef maar zeuren. 'Nou als je een Onze Vader en een Weesgegroet bidt, vooruit dan". Dat deed An prompt, op de knieën met gevouwen handen. Cisca en Hem plukten mede de vruchten van deze "penitentie"

Panningen kermis 1948: An, Riena, Cisca en Hein

Een bijzonderheid vond plaats in 1949 toen de allereerste radio, op batterijen want stroom kenden we niet werd aangeschaft. Omdat hij was gekocht uit de opbrengst van een kalf ontlokte dit Leo van Rijt, een peelcollega van Vader de opmerking: "Oh, de mök sti op de kast?" Leo was na de oorlog niet meer terug naar school geweest. Hoewel hij eigenlijk de 8e klas nog moest afmaken konden ze hem thuis veel beter gebruiken. In plaats van een rapport kreeg hij een briefje waarop het aantal schoolbezoeken stond. Het hoofd der school, Meester Linden, was hierin t.o.v. ons gezin heel coulant. Wel ging Leo, samen met Wim, in de avonduren en voornamelijk in de winterdag de nodige land- en tuinbouw cursussen volgen, vooral bij Meester Dirks, de opvolger van Linden. Verder was het voor hem thuis werken en bij Teune Piet mee oogsten en dorsen. Ook Riena was inmiddels van school af en werd door Vader, zonder enige vorm van inspraak, verhuurd <zoals ze dat toen noemden> bij "Bolle Dien" te Meijel, voor f 15,- per maand en f 0,15 zakgeld.

1949: vlnr. Dora, Miet, Piet en Joke

Van de maandagmorgen tot de zondagmiddag, na de afwas. Hoewel Riena het daar nooit is bevallen is ze, uiteraard tegen heug en meug, er toch een jaar gebleven. Nadien kwam ze bij Jos Thijssen in Asten, waar ze altijd met veel genoegen heeft gewerkt.

America kermis 1950: Rien, They, Leo, An en Wim

Een aardige anekdote uit de jaren dat ze al 'ns mee uit ging mag niet onvermeld blijven. Was de permissie om te gaan niet altijd aanwezig, ook het tijdstip van thuiskomen was niet altijd in overeenstemming met de ideeën die de kinderen daarover hadden en ook daarmee was Vader niet scheutig.

Was het in eerste aanzet "voor d'n donkere thuis" later werd het negen uur, half tien. Het spreekt voor zich dat het ook toen niet altijd lukte om hieraan te voldoen, temeer daar het dansen pas om tien uur was afgelopen. Een uitvlucht moest worden bedacht. Wat ligt er dan meer voor de hand dan om te zeggen dat je onderweg een lekke

band kreeg en deze bij mensen moest laten maken. "Oh, da gift niks, durske" zei Vader tegen Riena, "ik kijk morgen wel of er 'n lap op ligt, want da was nog 'n nieuwe binnenband" Riena heeft die nacht geen oog dicht gedaan!

Een schôn, grote familie (1949)

Ook Riet kwam einde veertiger jaren van school en ging als leerlingnaaister bij Tien van Lierop aan de slag. De andere meisjes, Miet Dora en Joke gingen inmiddels naar de lagere school. De kleine Piet groeide als kool. Hij presteerde het om als baby al bij de

borstvoeding te gaan staan. Toch had hij al een stevige winter 1945/46 achter de rug en overleefd. Om te voorkomen dat het manneke 's nachts in z'n HARK-ledikantje bevroor moest men 's nachts de kachel blijven stoken. Hij kwam de winter toch goed door maar bleek in het voorjaar van 1946 vol met dauwworm te staan. Het genas dankzij Moeder die met Pietje dagelijks vele meters liep, in de lentezon, met een zakdoekje op z'n bolletje. Ook jeuk, schurft en luizen kwamen in die tijd regelmatig voor. Voor ontsmetting werd o.m. carbol gebruikt, waarmee Moeder de oren van Wim eens flink verbrand schijnt te hebben.

Zo krabbelde ons gezin, Vader en Moeder voorop, langzaam maar zeker uit het diepe dal dat de voorbije tijd teweeg had gebracht. Cisca en Hein waren inmiddels getrouwd, An en They zouden spoedig volgen. Een nieuw decennium stond voor de deur, op naar vijftiger jaren!